

21. 6. 2001

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Práva poškozeného v trestním řízení

Jedním ze subjektů trestního řízení může být též osoba poškozeného. Trestní řád vymezuje poškozeného jako osobu, které bylo trestným činem ublíženo na zdraví, dále jako osobu, které byla trestným činem způsobena majetková škoda a nebo se může jednat o osobu, již byla způsobena morální nebo jiná škoda

Jedním ze subjektů trestního řízení může být též osoba poškozeného. Trestní řád vymezuje poškozeného jako osobu, které bylo trestným činem ublíženo na zdraví, dále jako osobu, které byla trestným činem způsobena majetková škoda a nebo se může jednat o osobu, již byla způsobena morální nebo jiná škoda. Postavení poškozeného nezaniká ani úhradou škody obviněným, pojišťovnou ani pravomocným rozsudkem, kterým bylo v občanskoprávním řízení rozhodnuto o náhradě škody.

Poškozeného nelze zaměňovat s osobou oběti. Obětí trestného činu rozumíme osobu, které v důsledku trestného činu vznikla škoda na zdraví. Obětí dále rozumíme také osobu pozůstalou po oběti, která v důsledku trestného činu zemřela, jestliže této osobě zemřelý poskytoval nebo byl povinen poskytovat výživu.

Osoby poškozených rozlišujeme podle trestního řádu na dvě skupiny, a to na poškozené, kteří mohou v trestním řízení požadovat náhradu škody a na poškozené, kterým toto oprávnění chybí. Poškozeným, jež může náhradu škody v trestním řízení požadovat je ten poškozený, který má podle zákona proti obviněnému nárok na náhradu škody, jež mu byla trestným činem způsobena.

Poškozeným může být osoba fyzická i právnická. Je-li poškozená osoba zbavena způsobilosti k právním úkonům nebo je-li její způsobilost k právním úkonům omezena, vykonává její práva podle tohoto zákona její zákonný zástupce. Nemůže-li poškozený vykonávat svá práva a je nebezpečí z prodlení, předseda senátu a v přípravném řízení státní zástupce ustanoví k výkonu práv poškozenému opatrovníka. Jde-li o uplatnění nároku na náhradu škody, přecházejí práva, která tento zákon přiznává poškozenému, i na jeho právního nástupce. Orgány činné v trestním řízení jsou povinny poškozeného o jeho právech poučit a poskytnout mu plnou možnost k jejich uplatnění. Poškozený je zvláště významnou osobou v trestním řízení, které je možno zahájit pouze na návrh poškozeného. Jedná se o trestné činy vyjmenované v ustanovení § 163a trestního řádu (např. se jedná o trestné činy násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci podle, pomluvy, neposkytnutí pomoci, poškozování cizích práv, ublížení na zdraví, ohrožování pohlavní nemocí, omezování osobní svobody, vydírání, porušování domovní svobody, krádeže, pro trestný čin znásilnění podle § 241 odst. 1, 2 proti tomu, kdo je nebo v době spáchání činu byl ve vztahu k poškozenému manželem nebo druhem aj.). Tyto trestné činy lze zahájit a v již zahájeném trestním stíhání pokračovat pouze se souhlasem poškozeného. Toto pravidlo se však neužije, byla-li takovým činem způsobena smrt. Souhlas s trestním stíháním může poškozený výslovným prohlášením vzít kdykoliv zpět, a to až do doby, než se odvolací soud odebere k závěrečné poradě. Výslovně odepřený souhlas však nelze znovu udělit.

Poškozený jako procesní strana má rozsáhlá práva. Jedná se zejména o oprávnění nahlížet do spisů, činit návrhy na doplnění dokazování, účastnit se hlavního líčení (právo je zabezpečeno povinností vyrozumět poškozeného o hlavním líčení při zachování nejméně lhůty tří dnů k přípravě, musí mu být doručen opis obžaloby) a veřejného zasedání konaného o odvolání a před skončením řízení se k věci vyjádřit (např. má právo na závěrečnou řeč). Mimo to může klást se souhlasem předsedy senátu

vyslychaným otázky a účastnit se tak aktivně řízení dokazovacího. Dále může poškozený podat stížnost proti usnesení o odložení věci a může kdykoli v průběhu vyšetřování žádat státního zástupce o odstranění průtahů ve vyšetřování nebo závad v postupu vyšetřovatele. Další konkrétní práva poškozeného v trestním řízení jsou upravena jednotlivými ustanoveními trestního řádu.

Nejvýznamnější oprávnění poškozeného, kterému je dána možnost uplatnit proti obviněnému nárok na náhradu škody, jež mu byla trestným činem způsobena je oprávnění tento svůj nárok uplatnit a navrhnout, aby soud v odsuzujícím rozsudku uložil obviněnému povinnost tuto škodu nahradit. Poškozený tedy může uplatňovat náhradu škody přímo v trestním řízení, které se pro tento případ nazývá řízením adhézním. Tuto možnost má pouze ten poškozený, jenž žádá náhradu majetkové škody a to takové, kterou je možno vyjádřit v penězích.

Návrh poškozeného na náhradu nároku škody, jež mu byla způsobena je třeba učinit nejpozději u hlavního líčení před zahájením dokazování. Z návrhu musí být patrné, z jakých důvodů a v jaké výši se nárok na náhradu škody uplatňuje.

Poškozenému, který se dožaduje nároku na náhradu škody v adhézním řízení a nárok splňuje vyžadované podmínky (je učiněn včas, vůči konkrétní osobě, osobou oprávněnou-poškozeným nebo jeho zmocněncem, zákonným zástupcem nebo opatrovníkem a je učiněn ve formě, která nevyvolává pochybnost, že poškozený uplatňuje náhradu škody a jsou-li z návrhu patrné důvody a výše uplatňovaného nároku - konkrétní částka) může soud v odsuzujícím rozsudku přiznat nárok na náhradu. Není-li podle výsledků dokazování pro vyslovení povinnosti k náhradě škody podklad nebo bylo-li by pro rozhodnutí o povinnosti k náhradě škody třeba provádět další dokazování, jež přesahuje potřeby trestního stíhání a podstatně by je protáhlo, odkáže soud poškozeného na řízení ve věcech občanskoprávních, popřípadě na řízení před jiným příslušným orgánem. Na řízení ve věcech občanskoprávních, popřípadě na řízení před jiným příslušným orgánem odkáže soud poškozeného také se zbytkem jeho nároku, jestliže mu nárok z jakéhokoli důvodu přizná jen zčásti. Zproští-li soud obžalovaného, odkáže poškozeného s jeho nárokem na náhradu škody vždy na řízení ve věcech občanskoprávních, popřípadě na řízení před jiným příslušným orgánem.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Podmíněné upuštění od trestního stíhání: racionální odklon u právnických osob](#)
- [Zkreslené vzpomínky v trestním řízení vedeném pro pohlavní zneužívání](#)
- [Přenositelnost důkazů z daňového do trestního řízení](#)
- [Praktický návod na úspěch žádosti o podmíněné propuštění od roku 2026](#)
- [Přijetí prohlášení viny a povinnost soudu vypořádat námitky poškozeného](#)
- [Podmínky pro uložení trestu vyhoštění cizince](#)
- [Zamyšlení nad systémem alternativních trestů: poznámky na pozadí mezinárodní vědecké konference „Rethinking Sentencing: Are We Getting Justice Right?“](#)
- [Správné určení počátku běhu lhůty pro podání stížnosti proti usnesení soudu, kterým se nařizuje výkon trestu odnětí svobody](#)
- [Rozšiřování státní moci při implementaci acquis EU: český fenomén gold-platingu na příkladu konfiskační směrnice](#)
- [Změna způsobu určování výše peněžité pomoci obětem: Řešení všech dosavadních problémů?](#)
- [Uplatnění adhezního nároku v trestním řízení a správním řízení](#)